

Magische grens

Even leek het er op dat olie de grens van 100 dollar weer zou beslechten, maar recentelijk is de prijs weer een dollar of tien teruggevallen. Het is juist de terugval in het begin van januari die bij mij de herinnering aan 2008 doet herleven. Ook toen viel de prijs terug om vervolgens aan het eind van de maand een opmars te beginnen die pas in juli van dat jaar ten einde kwam.

De teller stond toen op 147 dollar. De verschillen in economische omstandigheden van 2008 en 2011 maken echter van iedere vergelijking een manke. Bovendien zijn we nu een Jeddah- en een Londen-conferentie verder, hetgeen verwachtingen schept ten aanzien van het bestieren van de pieken en dalen van de internationale oliemarkt.

Toen

In juni van 2008 riep Saoedi-Arabië belangrijke olieconsumerende en -producerende landen en oliebedrijven bij elkaar voor overleg over de prijsontwikkelingen en de wijze waarop deze tot stand waren gekomen. De invloed van financiële markten op de prijsvorming van olie werd breed uitgemeten en het woord speculatie viel met enige regelmaat uit de monden van politici te beluisteren. De invloed van meer en andere spelers op de financiële markten en de aantrekkingskracht

van grondstoffen en energie op deze beleggers, is groot. Ook de druk van subsidies op de vraag werd besproken, hetgeen in de G-20 bijeenkomst in september 2009 in Pittsburgh leidde tot het voornemen om subsidies op fossiele brandstoffen uit te bannen. Immers, in 2008 waren eigenlijk alleen de consumenten in de OESO-landen aan de internationale olieprijs blootgesteld, de rest werd beschermd door de overheid. Mooie grafieken van het IEA in de WEO 2010 laten zien dat zowel in de producerende als in de opkomende consumerende landen de vraag flink wordt gesubsidieerd. De invloed hiervan is groter geworden nu de groei van de vraag naar olie grotendeels in die economieën wordt gerealiseerd. Veel van de olie-subsidies hebben sinds eind 2008 een slapend bestaan geleid in de periode dat de olieprijs zich keurig binnen de impliciete bandbreedte bewoog. Deze bandbreedte gaf de onderste en de bovenste pijngrens aan voor producenten en consumenten gedurende de financiële crisis. De bandbreedte moest de investeringen in nieuwe oliebronnen op peil houden, zoals de teerzanden en diepe offshore, de inkomsten uit olie op een bepaald niveau verzekeken en de consumptie niet te veel afremmen. De consensusprijs lag, na het passeren van het diepste dal van de recessie, rond de 75 dollar per vat. China verhoogde de subsidiedrempel naar de bovenste grens van de bandbreedte, waardoor het pas weer in 2010, toen de prijs hoger werd dan 85 dollar per vat, de consument een handje moest helpen. In 2008 was de gemiddelde spotprijs van Brent rond de 96 dollar per vat, in 2009 was dat gedaald tot bijna 62

dollar en in 2010 weer gestegen tot ongeveer 80 dollar per vat.

Nu

De olieprijs is sinds een half jaar bezig met een opmars, waardoor deze nu ruim boven de bovengrens van de impliciete bandbreedte ligt. Gezien de economische groei in opkomende landen en de stijging van de autoverkopen in die landen is het niet verwonderlijk dat de prijs de bovenkant van de comfortzone heeft opgezocht. Het productiebeleid van OPEC is strak geweest en de naleving redelijk goed. Momenteel levert OPEC iets meer dan 29 miljoen vaten per dag aan de internationale markt. OPEC heeft ruim 6 miljoen vaten in onbenutte capaciteit en ook de voorraden in consumerende landen zijn ruim in vergelijking met andere jaren. Van een krappe markt is dus geen sprake en tegenvallers in de productie in de wereld kunnen nog gemakkelijk opgevangen worden. Misschien dat enige zenuwen de handelaren parten speelden bij het vroege invallen van de winter op het noordelijk halfrond en de opmars van andere grondstoffen ook op olie een opstuwend effect hadden. De aanhoudende onzekerheid over het herstel in de VS en Europa, de onrust over de euro en de oplopende inflatie elders, kunnen via allerlei, soms tegenstrijdige, mechanismen tot uitdrukking komen in de olieprijsverwachtingen. De prijsschommelingen zijn daarom groot.

Overleg

Het overleg tussen belangrijke producenten en consumenten en hun organisaties begint steeds meer vorm te krijgen. In het kader van

de invloed van financiële markten op de prijsvorming van olie werd eerder al gesproken over het belang van de juiste signalen geven door sleuteloverheden. Net als de aankondiging in juli van 2008 door Saoedi-Arabië om de productie te verhogen snel effect sorteerde, zo wordt ook van de consumerende landen verwacht geen olie op het vuur te gooien. De beperking van de autoverkopen in Peking is zo'n signaal dat ook in China vraagmanagement in opkomst is, hoewel de OESO-landen het liefst zien dat de marktprijs dit werk verricht. In het kader van nauwere samenwerking en informatie-uitwisseling, van groot belang voor de transparantie van de markt, vond recent een IEA-IEF-OPEC Symposium plaats in Riyad, waarbij consumenten en producenten in de gelegenheid waren om hun boodschappen beter op elkaar af te stemmen in de strijd tegen de onderbuik gevoelens in de markt. Dat is vooruitgang!

Coby van der Linde is hoofd van het *Clingendael International Energy Programme*, hoogleraar *Geopolitiek en Energiemanagement* aan de *Rijksuniversiteit Groningen* en lid van de *Energieraad*. ■

